

מ"מ נעצר ב-2001, הוגשה נגדו תביעה בבית המשפט המחוזי בירושלים והוא נעצר עד תום ההליכים. בביקור של עורך דינו, התגלה כי בתא בו הוא מוחזק מתרוצצים עכברושים ותיקנים וכי לא הותר לו להעביר מבית הכלא הקודם בו הוחזק את חפציו האישיים, להם הוא זכאי על-פי חוק, ולא סופקו לו מוצרי היגיינה בסיסיים כסבון. פניותיו לאחרים על הכלא לא נענו. ב-29 לאפריל הגיש המוקד בשמו עתירת עצור לבית המשפט בבאר שבע. ב-10 ליוני, שלושה ימים לפני הדין, הודיעה המדינה כי לאחר הגשת העתירה רוסס תאו של מ"מ, הועברו לו חפציו האישיים וסופקו לו מוצרי היגיינה. (תיק 17834)

לרשויות לא הועילו, הגיש המוקד עתירות אסיר על-מנת לחייב את העברת העצירים מאגפי החקירות לבתי המעצר.

א"ב נעצר ב-11 ליוני והוחזק באגף החקירות בבית המעצר בירושלים. ב-22 ליולי הוארך מעצרו במטרה לאפשר את העברת תיק חקירתו לתביעה הצבאית, עובדה שלימדה כי חקירתו נסתיימה. למרות זאת המשיך א"ב להיות מוחזק באגף החקירות, ללא "טיול" יומי וללא ביקור משפחתו, בתא ללא חלון וללא הפרדה בין בית השימוש למיטות, בניגוד לזכויותיו כעציר. הבקשה להעבירו לכלא כדי שיזכה בזכויותיו אלה נותרה ללא מענה, גם לאחר שהוגש נגד א"ב כתב אישום. ב-9 לאוגוסט הגיש המוקד בשם א"ב עתירת אסיר. יומיים לאחר הגשתה, ולאחר כחודשיים בהם הוחזק באגף החקירות, הועבר א"ב לכלא ניצן. (תיק 22485)

הפרה נוספת של זכויות העצירים המוחזקים בישראל נובעת מהחזקתם במתקני החקירה של השב"כ שבועות רבים בתנאים ירודים, גם לאחר שהסתיימה חקירתם. כאשר הפניות

ביקורי משפחות בכלא

מהעצורים בגלי המעצרים הרחבים שבוצעו ב-2002, שוהים כבר חודשים רבים במתקני כליאה ללא שניתן להם לקבל ביקורים מאיש לבד מעורכי דינם, אם לא קיים צו המונע פגישה זו.

מניעה גורפת של ביקורי משפחות, ע"י צה"ל, פוגעת בעציר שלא בא במגע עם משפחתו הקרובה משך זמן ממושך. בתצהיר שנגבה בדצמבר והוגש לבג"ץ, אומר עציר מינהלי במחנה עופר, שנעצר במרץ:

"אני בן 23. אני נשוי. יש לי בת. היא עכשיו בת שלושה חודשים. היא נולדה כשהייתי במעצר. אף פעם לא ראיתי אותה. לא יכולתי להיות בקשר עם אשתי בתקופת הלידה. על הלידה למדתי מעורך-דיני בבית המשפט. אני אבא טרי - אבל מעולם לא

עד לפרוץ האינתיפאדה השנייה יכלו בני משפחות של אסירים פלסטינים, שהוחזקו בבתי כלא בשטח ישראל, לבקרם אך ורק באמצעות הסעות מיוחדות של הצלב-האדום ובהיתרים מיוחדים לכניסה לישראל, שניתנו על-ידי צה"ל. באוקטובר 2000 הפסיקה ישראל את ביקורי המשפחות ובמהלך 2001 נכשלו ניסיונות הצלב-האדום לחדשם לאורך זמן, עקב ההגבלות הקשות על חופש התנועה, בעיקר בגדה המערבית. מאז מרץ 2002 חל גידול חד במספר העצירים - הן המוחזקים בגדה המערבית, רובם, כ-700, במחנה עופר שנפתח במרץ, והן אלו המוחזקים במתקני כליאה בשטח ישראל, ביניהם כלא קציעות, שנפתח מחדש באפריל ובו מוחזקים, נכון לסוף חודש דצמבר, כ-1,100 עצירים.⁷⁸ חלק ניכר

חוויתי את האבהות... אני תושב ביתוניא. מהמחנה אני יכול לראות מרחוק את ביתי. כשאני רואה את הבית, ויודע שאשתי ובתי שם אבל לא אוכל לראות אותן, העיניים שלי מתמלאות דמעות. אני מעדיף שלא הייתי יכול לראות את הבית בכלל".

ועציר מינהלי אחר מוסיף בתצהירו:

"אני מרגיש שזה ממש פשע להחזיק אדם 10 דקות ממשפחתי, במשך כל כך הרבה חודשים, בלי שום קשר איתם: אני לא יודע מה קורה להם, אם מישהו נפצע או נפגע, איך הם מרגישים... אני עזבתי את הבן שלי כשהוא היה בן תשעה חודשים. אני רוצה לראות אותן, לשמוע איך הוא מתחיל לדבר, איך הוא מתפתח... אי אפשר לתאר את הרגשות האלה במלים. אבל אלה רגשות אבהיים שחייבים להבין".

הניתוק הארוך משפיע גם על בני משפחות העצירים. אביו של עציר בכלא קציעות, אותו לא ראה מיום מעצרו - ארבעה חודשים - אומר: "כולנו מאוד מתגעגעים לפי' - הוא חסר לנו והיינו רוצים מאוד לבקרו בכלא. יותר מכל חסר פי' לבנותיו הפעוטות... הבנות שואלות הרבה על אביהן ומבקשות לראות אותו ולחבק אותו. למיטב הבנתי הפרידה המוחלטת מהאב ללא פגישות, אפילו קצרות וחטופות כפי שמתאפשרות בכלא, עלולה לפגוע קשות בילדות ולהפריע להתפתחותן התקינה".

ואם לבן אותו לא ראתה מאז חודש מאי, אז נעצר, אומרת בתצהירה:

"אני רוצה לבקר את בני בכלא. האם צריך להסביר למה אמא רוצה לראות את הבן שלה, להתקרב אליו, לשמוע את קולו?"

על הניתוק הפיזי מבני המשפחה, יש להוסיף את התנאים הקשים בהם מוחזקים רוב העצירים, וחוסר האפשרות של רובם ליצור כל קשר

אחר עם משפחתם. יתר על כן, מניעת ביקורי משפחות מנוגדת הן למשפט הבינלאומי והן לחוק ולתקנות בשטחים ובישראל.⁷⁹ ניתוק זה פוגע במיוחד בזכות לחיי משפחה, לה זכאים גם בני אדם הנמצאים בין חומות הכלא.⁸⁰ המוקד פעל אצל הרשויות ואצל בית המשפט על מנת לממש את זכותם של העצירים בכלא קציעות ובמחנה עופר לקבלת ביקורי משפחות.

רוב העצירים בכלא קציעות, הנמצא בשטח ישראל, עצורים בצווי מעצר מינהליים. על-פי הדין הישראלי, החל על תנאי המעצר בכלא זה, עציר מינהלי יורשה לקבל מבקרים מבני משפחה מדרגה ראשונה לכל הפחות אחת לשבועיים למשך חצי שעה, וכן קרובי משפחה שאינם מדרגה ראשונה ומבקרים אחרים ברשות מיוחדת מטעם מפקד הכלא. אולם, מיקומו של הכלא בשטח ישראל והסגר ההדוק המונע מתושבי השטחים להיכנס לישראל, שוללים כל אפשרות לביקור קרובי משפחה מדרגה ראשונה של כלואים תושבי השטחים, רוב רובם של הכלואים בקציעות. לכן פעל המוקד ראשית כדי לאפשר את ביקורם של קרובי משפחה ישראלים, שאינם מדרגה ראשונה. תחילה, לא הורשו הביקורים בטענה שההכנות עוד לא הושלמו. עם חלוף פרק זמן סביר, ובהיעדר התקדמות בנושא, עתר המוקד לבג"ץ.

ס"א, בן 22 המתגורר בטול כרם, נלקח מביתו על-ידי חיילים ב-8 לאפריל, הוחזק בכלא מגידו עד ה-1

78. על-פי נתונים שהועברו למוקד על-ידי צה"ל ב-30.12.02.

79. במשפט הבינלאומי ראו: **אמנת ג'נבה בדבר הגנת אזרחים בימי מלחמה (1949)**, סעיף 116: "כל עציר רשאי לקבל מבקרים - ביחוד אנשי משפחה קרובים - לעיתים מוזמנות ובתדירות האפשרית"; **Standard Minimum Rules (1955) for the Treatment of Prisoners**, סעיף 37. בישראל: **סמכויות שעת חירום (מעצרים) (תנאי החזקה במעצר מינהלי)**, התשמ"א-1981, תקנה 11. ובשטחים: **תקנות בדבר מעצר מנהלי (תנאי החזקה במעצר מנהלי)**, סעיף 11.

80. ראו למשל: עע"א 4/82, **מדינת ישראל נ' תמיר**, פד"י לו(3), 201; בג"צ 114/86, **וויל נ' מדינת ישראל**, פ"ד מא(3), 477.

לקיימם. אולם בתשובת המדינה בספטמבר לעתירה נוספת שהגיש המוקד, התגלה כי תקציב הכשרת המבנה השני אין, ולכן גם לא אוזכר בה כל הליך המצוי בעיצומו. עתירה זו הוגשה בשמו של עציר מינהלי תושב ירושלים, הכלוא בקציעות, בדרישה לאפשר לקרובי משפחתו - תושבי ישראל ולכן לא מושפעים מהסגר - לבקר.

בתשובות המדינה לעתירות המוקד נאמר עוד, כי סיום הכשרת המבנה השני לא יבטיח קיומם של ביקורים של תושבי הרשות הפלסטינית בכלא קציעות, מפאת הסגר ה"כמעט מוחלט" המוטל על השטחים. המוקד הגיש עתירה גם בשמן של משפחות אלו.

ו"ע, תושב סלפית, נעצר ב-30 ליולי 2001 ומאז ה-12 לאפריל 2002 הוחזק בכלא קציעות. בעודו בכלא נולדה בתו, אותה לא ראה. פנייה בעניינו למפקד הכלא מה-3 ליוני נותרה ללא מענה וב-1 ליולי עתר המוקד לבג"ץ בדרישה לאפשר לו"ע לפגוש את אשתו ובתו מסלפית. (תיק 17895)

הכשרתו של המבנה השני לא הסתיימה עד ל-10 בספטמבר, מועד הדיון בבג"ץ בחמש עתירות המוקד בעניין ביקורי משפחות בכלא קציעות. חמישה חודשים לאחר פתיחתו, הוחזקו בקציעות עצירים שמיום מעצרום לא פגשו את משפחותיהם. בין לבין חודשו בחודש אוגוסט ביקורי משפחות מרצועת עזה בבתי הכלא הישראליים - מלבד קציעות. בדיון בבג"ץ התחייבה המדינה להשלים עד ה-20 באוקטובר את עבודות הבינוי והסידורים הטכניים והמינהליים, הנדרשים כדי לאפשר ביקורי משפחות בקציעות. להתחייבות זו העניק בג"ץ תוקף של פסק דין. בסוף אוקטובר הותר לבני משפחה תושבי ישראל לבקר את קרוביהם העצורים בכלא וס"א זכה לפגוש את קרובו נ"ח ב-5 לנובמבר (ראו תיק 17806). אולם נכון לסוף חודש דצמבר, לא נתאפשרו עדיין ביקורי

למאי, אז הוצא נגדו צו מעצר מינהלי לשלושה חודשים. הוא הועבר לכלא קציעות ומאז לא נוצר כל קשר בינו לבין משפחתו. הוריו של ס"א פנו לדודו, נ"ח, אזרח ישראלי מהעיר טירה, בבקשה לבקר את בנם. באמצעות המוקד יצר נ"ח קשר עם מפקד קציעות ושאלו אימתי יוכל לבקר את קרובו, אך מפקד הכלא השיבו כי אפשרות זו אינה קיימת. לעו"ד המוקד השיב המפקד כי המחנה אינו ערוך לכך. במכתב ששלח המוקד ב-12 למאי, נתבקש מפקד כלא קציעות להודיע מתי וכיצד יוכל נ"ח לבקר אצל קרוב משפחתו. בתשובה נמסר כי הכלא נמצא במהלך היערכות לביקורים וכי ב-21 למאי יש ליצור שוב קשר עם מפקד הכלא, על-מנת שזה ידווח על הימים והשעות בהם יוכל הביקור להתקיים. ניסיונות המוקד ליצור קשר במועד שנקבע לא צלחו ולכן נשלח מכתב נוסף ב-23 למאי: אם לא תתקבל תשובה תוך שלושה ימים, ייאלץ המוקד לפנות לערכאות. ב-26 למאי התקשר עוזר היועץ המשפטי לרצועת עזה למוקד והודיע כי בכלא קציעות מתבצעות עבודות בנייה למתקן המיועד לביקורי משפחות, ושעם סיומן, עוד באותו שבוע, יתאפשר להתחיל בביקורים. ב-20 ליוני, לאחר שחלפו שלושה שבועות ללא ביקורי משפחות, עתר המוקד לבג"ץ בדרישה לאפשר לנ"ח לבקר את ס"א. (תיק 17806)

בתשובת המדינה לעתירת המוקד, ב-11 ליולי, נמסר כי אין מניעה עקרונית לעריכת ביקורי משפחות, אלא שלשם קיומם יש צורך בשני מבנים - באחד ייבדקו המבקרים ובשני ייערכו המפגשים. מאחר שבעת מתן התשובה, שלושה חודשים לאחר פתיחת כלא קציעות מחדש, הושלמה בנייתו של מבנה אחד בלבד, לא היתה עדיין אפשרות לקיים את הביקורים. המדינה התחייבה כי עם השלמת הכשרתו של המבנה השני, הליך שנמצא אז בעיצומו, לטענתה, ניתן יהיה

בני משפחה תושבי השטחים, וכך נמנע בפועל מרוב העצירים בכלא לפגוש את בני משפחתם. בתנאים אלה פועל המוקד הן במטרה לאפשר את ביקורי בני משפחה תושבי השטחים, והן להעברת עצירים תושבי ירושלים ממחנה עופר לקציעות, על-מנת שיתאפשר להם לפגוש בבני משפחתם.

במחנה עופר, הנמצא ממערב לרמאללה, בשטחים, היתה האפשרות לביקורי בני משפחות העצירים נתונה, אמנם, למגבלות חופש התנועה הקיימות בשטחים - עוצר, מצור ומחסומים - אך לא לסגר. במאי פנה המוקד לצה"ל, להתרת ביקורי משפחות, וכן למפקד המחנה, בפניו התריע על הפרת הזכויות המתמשכת ודרש שביקורי משפחה יוסדרו ללא דיחוי. לאחר שלא נתקבלה תשובה, פנה המוקד ללשכת היועץ המשפטי לגדה המערבית - גם מכאן לא הגיע מענה. בספטמבר, בעקבות פסיקת בג"ץ בעתירות המוקד בעניין הביקורים בכלא קציעות, פנה המוקד שוב בעניין הביקורים במחנה עופר. בתשובה לפנייה זו ענה צה"ל כי בכונתו להשלים את עבודות הבינוי והסידורים הטכניים הנדרשים לעריכת ביקורי משפחות במחנה עופר לקראת סוף חודש אוקטובר. דרישת המוקד להתחייבות הרשויות לתאריך מסוים בו יחלו הביקורים, נותרה ללא מענה.

במקביל, ביקשו העצירים במתקן עופר מהנהלת המחנה לאפשר ביקורי משפחות, אך ללא הועיל. נכון לסוף דצמבר, תשעה חודשים מיום פתיחתו של מחנה עופר וכליאת העצירים הראשונים בו, לא נתקיימו בו ביקורי משפחות. המוקד עתר לבג"ץ גם בעניין זה.

מ"ע נפצע במהלך מעצרו ב-6 למרץ, עבר מספר ניתוחים והועבר למחנה עופר באוקטובר. צו מעצרו המינהלי הוארך עד ל-4 למרץ 2003. הוא נשוי ואב טרי לבת שנולדה בהיותו עצור. ז"ח נעצר במעצר מינהלי בתחילת יוני. מעצרו הוארך עד ל-19 ביוני 2003. הוא נשוי ואב לשלושה ילדים. ס"ד, בן 27 מבית-פגאר, נעצר ב-20 למאי. בעבר היה כלוא ומאז סבל מבעיות נפשיות שטופלו בבית החולים בבית לחם. ב-30 לדצמבר הגיש המוקד בשם שלושה עצירים אלה ובשם אמו של ס"ד עתירה לבג"ץ, בדרישה לאפשר לעצירים לקבל ביקורי משפחה באופן סדיר במחנה עופר ולאפשר לאם להגיע לביקורים אלה בעופר. **(תיק 23959)**

תשובת המדינה לעתירה אמורה להינתן במהלך חודש ינואר 2003.